

CHUYÊN ĐỀ 10.2: ĐÔ THỊ HÓA

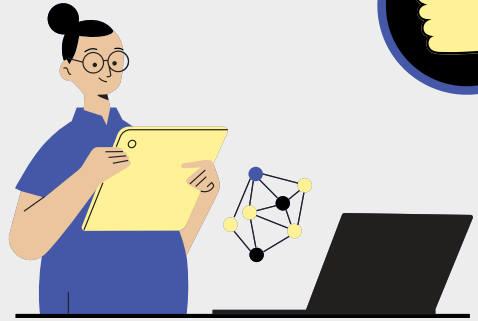

Đô thị hóa là hướng tới sự hài hòa giữa kinh tế, môi trường và xã hội với mục tiêu cuối cùng là đời sống cư dân phải khá giả hơn, sống tiện nghi và hạnh phúc hơn. Tuy nhiên, phát triển đô thị trên toàn cầu đang phải đối mặt với nhiều thách thức.

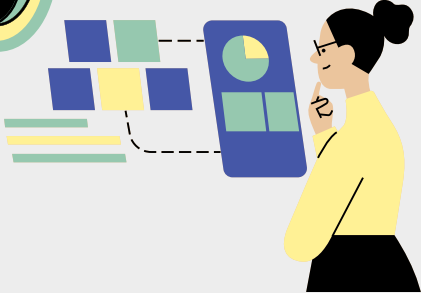

KHÁI QUÁT VỀ QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA

TÁC ĐỘNG CỦA ĐÔ THỊ HÓA

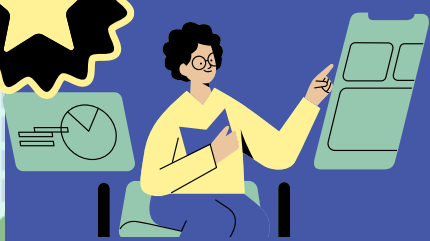
ĐÔ THỊ HÓA Ở CÁC NƯỚC PHÁT TRIỂN

ĐÔ THỊ HÓA Ở CÁC NƯỚC ĐANG PHÁT TRIỂN

LIÊN HỆ ĐÔ THỊ HÓA Ở VIỆT NAM

KHÁI QUÁT VỀ QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA

Từ sự gia tăng dân số và đô thị hóa bắt nguồn từ sự đổi mới, tính liên kết, sự tái tạo.

Bối cảnh đô thị

Nền kinh tế phát triển mạnh và những tiến bộ không ngừng trong công nghệ đồng nghĩa với nhiều cơ hội hơn cho công việc và giáo dục - những công cụ định hình tương lai và duy trì nhu cầu của một người và dễ tiếp cận hơn ở các khu vực thành thị.

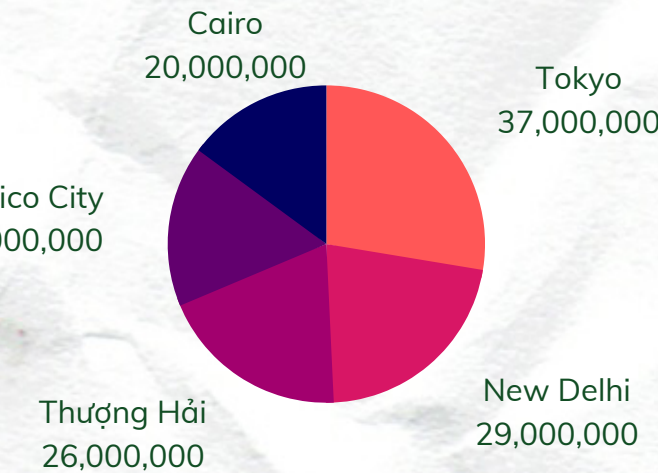
Em có biết?

Nhiều tài liệu cho rằng, các đô thị đầu tiên trên thế giới đã xuất hiện vào năm 3000-1000 trước Công nguyên ở Ai Cập, Lưỡng Hà, Siria, Ấn Độ, Tiểu Á và châu Phi. Trong thế giới Hy Lạp cổ đại, các đô thị như Athen, Roma, Cacphagien đã có địa vị quan trọng. Tại các thành phố trung cổ và phục hưng, các yếu tố của phường thức sản xuất tư bản chủ nghĩa đã được hình thành. Với sự phát triển của chủ nghĩa tư bản, nguyên nhân đẩy mạnh quá trình đô thị hóa và tăng cường mức độ tập trung dân cư trong các thành phố là nhu cầu bức thiết phải tập trung hóa và liên kết các hình thức, các dạng hoạt động sản xuất vật chất và tinh thần của xã hội. Sự phát triển của quá trình đô thị hóa liên quan chặt chẽ với đặc điểm hình thành cư dân đô thị và sự phát triển của các thành phố. Nhịp độ gia tăng dân số đô thị phụ thuộc vào quá trình tái sản xuất dân cư của chính số dân đô thị và các dòng người nhập cư. Sự phát triển và mở rộng quy mô thành phố đặt ra nhiều vấn đề như nên đưa vào ranh giới thành phố những lãnh thổ nào và việc cải tạo các điểm dân cư nông thôn ra sao để chúng trở thành các điểm dân cư thành phố. Trên thực tế, sự phát triển của các thành phố còn diễn ra do việc mở rộng các khu vực ngoại vi và các điểm đô thị, bởi vì các khu vực này ngày càng bị thu vào quỹ đạo của thành phố. Dưới chủ nghĩa tư bản, quá trình đô thị hóa phát triển với tốc độ nhanh. Một trong những tiêu chuẩn để xác định mức độ đô thị hóa là tỉ lệ dân thành thị so với tổng số dân của lãnh thổ. Từ giữa thế kỉ XX, nói chung nhịp độ gia tăng số dân thành thị khá nhanh, tuy có sự khác nhau về mức độ giữa các nhóm nước. Sự tập trung của dân cư vào các thành phố lớn và cực lớn là nét đặc trưng của quá trình đô thị hóa trong giai đoạn hiện nay. Từ năm 1860 đến năm 1980 tỉ lệ dân số sống trong các thành phố lớn so với tổng số dân thế giới tăng từ 1,7% đến 20%. Số lượng các thành phố lớn tăng lên không ngừng. Năm 1700, cả hành tinh có 31 thành phố lớn (các thành phố có số dân từ 10 vạn trở lên). Con số này tiếp tục gia tăng: 65 (vào năm 1800), 114 (1850), 360 (1900), 950 (1950), hơn 2000 (1980). Sự phát triển của thành phố triệu dân cũng rất mạnh mẽ. Nếu như năm 1800 chỉ có một thành phố triệu dân thì năm 1980 đã lên đến 200.

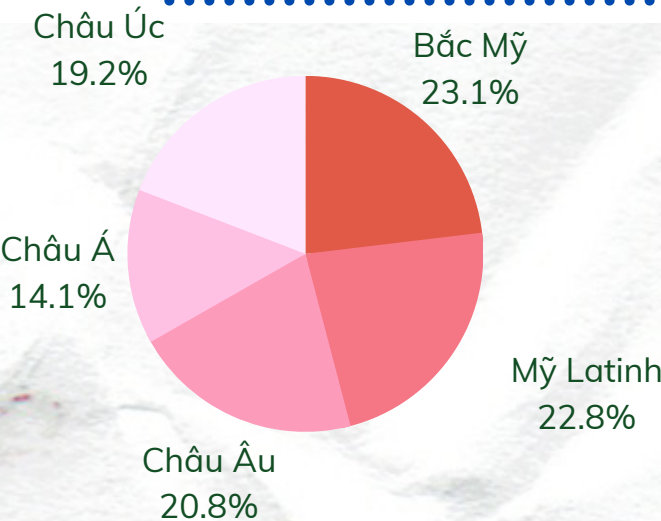
Siêu đô thị và dân số của chúng

Thế giới được dự đoán sẽ có hơn 43 triệu siêu đô thị vào năm 2030. Mỗi siêu đô thị ước tính có trên 10 triệu dân cư trú tại các khu vực đang phát triển.

Các khu vực đô thị hoá nhiều nhất

Tỷ lệ phần trăm dân số ở các khu vực thành thị trên khắp các châu lục.

1 TÍCH CỰC

TIÊU CỰC 2

Tạo ra nhiều việc làm và thu nhập cho người lao động.

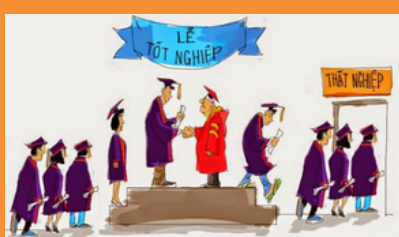

Giao hàng
tân

A stylized illustration showing three people in business attire climbing a bar chart with four bars of increasing height. An upward-pointing arrow is on the right. A pie chart is positioned above the second bar, and a speech bubble with three dots is above the first bar.

Thành thị phải chịu áp lực thất nghiệp, quá tải cho cơ sở hạ tầng.

Gây sức ép đối với vấn đề việc làm, nhà ở và gia tăng các tệ nạn xã hội.

Phân hóa giàu nghèo, thiếu hụt lao
động ở nông thôn.

Kết hợp với những thông tin ở trên và hiểu biết của em hãy điền vào bảng sau:

	Tích cực	Tiêu cực	Giải pháp
KT - XH			
Môi trường			

“Sự khác biệt nông thôn–thành thị rất rõ nét. Các siêu đô thị và các thành phố lớn giàu nhất và có mạng lưới dịch vụ công cộng thiết yếu tốt hơn nhiều so với những nơi khác; các thành phố nhỏ hơn, các đô thị phụ và các khu ngoại ô nghèo hơn chút ít còn vùng nông thôn là nghèo nhất.”. “Nhưng không phải cứ đô thị hóa rộng rãi là giúp giải quyết được mọi vấn đề -- người nghèo tại khu vực đô thị vẫn rất cần cải thiện dịch vụ và hạ tầng kết nối họ với dịch vụ giáo dục, y tế và việc làm.”

ĐÔ THỊ HÓA Ở CÁC NƯỚC PHÁT TRIỂN

1

ĐẶC ĐIỂM

Nguồn: tài liệu Địa lí kinh tế - xã hội đại cương

Ở phần lớn các nước kinh tế phát triển, do quá trình công nghiệp hoá diễn ra sớm, nên quá trình đô thị hoá cũng bắt đầu sớm. Đặc trưng cho quá trình đô thị hoá ở đây là tốc độ gia tăng tỉ lệ dân số đô thị tương đối cao và việc tăng cường các quá trình hình thành các đô thị cực lớn (cụm đô thị, siêu đô thị). Tỉ lệ đô thị hoá ở các nước phát triển rất cao, tuy nhiên vẫn có sự khác nhau giữa các vùng và các quốc gia. Hiện nay con số này đã lên tới 77,1%. Các khu vực có tỉ lệ đô thị hoá cao nhất là Bắc Âu 83%, trong đó Vương quốc Anh 90%, Aixolen 93%, Đan Mạch 85%, Thụy Điển 84%; Tây Âu 78%, trong đó Mônacô 100%, Bỉ 97%, Italia 90%, CHLB Đức 86%, Lucxambua 88%; Bắc Mỹ 75%, trong đó Canada 78%, Hoa Kỳ 75%, và một số quốc gia như Ôxtrâyliia 85%, Nhật Bản 78%, Hàn Quốc 79%, Xingapo 100%. Bên cạnh đó có một số quốc gia tỉ lệ đô thị hoá chỉ ở mức trung bình như Bồ Đào Nha 48%, Xiôvenia 50%, Mônđôva 46%.

Các nước phát triển có mức sống cao, các nhu cầu về đời sống vật chất và tinh thần giữa nông thôn và thành thị không có khoảng cách lớn. Vì vậy, có xu hướng chuyển cư từ trung tâm thành phố ra vùng ngoại ô, từ các thành phố lớn về các thành phố vệ tinh... Mặt khác, khả năng kiếm việc làm và tăng thu nhập ở các đô thị không hấp dẫn như thời kì bắt đầu công nghiệp hoá. Nhịp độ gia tăng dân số đô thị trong thời gian gần đây đã bắt đầu chậm lại.

QUY MÔ ĐÔ THỊ

Dựa vào kiến thức đã học kết hợp với kĩ năng bản đồ, em hãy xác định trên lược đồ các đô thị tương ứng với các số thứ tự:

1. Mát-xcơ-va (Liên bang Nga)
2. Tokyo (Nhật Bản)
3. New York (Hoa Kỳ)
4. Paris (Pháp)
5. Seoul (Hàn Quốc)
6. London (Anh)
7. Thành phố Mexico (Mexico)
8. Sao Paulo (Bra-xin)

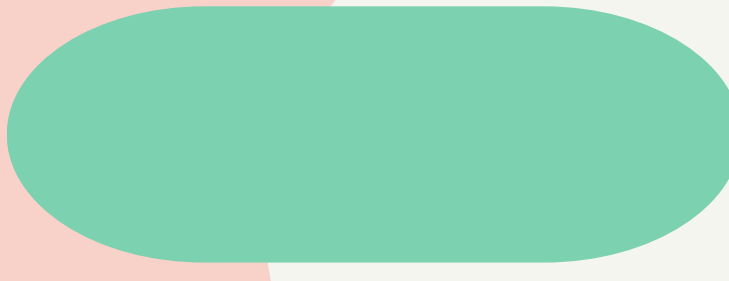
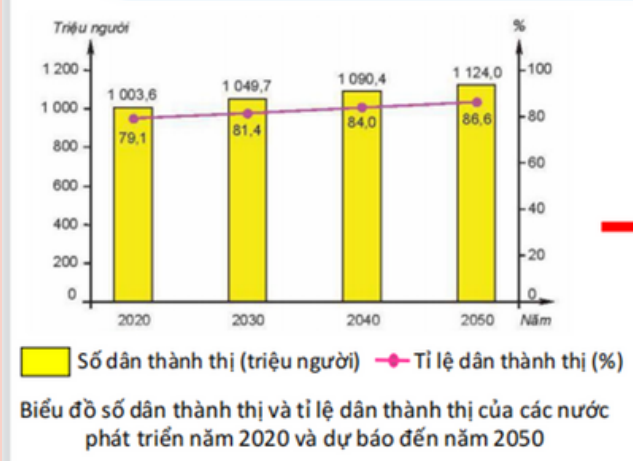
XU HƯỚNG ĐÔ THỊ HÓA

Thử thách suy luận:

Dựa vào những hình ảnh và thông tin gợi ý dưới đây, em hãy trình bày xu hướng đô thị hoá ở các nước phát triển?

3

BẢNG SỐ LIỆU DỰ BÁO QUY MÔ DÂN SỐ CỦA CÁC SIÊU ĐÔ THỊ Ở CÁC NƯỚC PHÁT TRIỂN, GIAI ĐOẠN 2025 – 2035
(Đơn vị: triệu người)

Siêu đô thị	Năm	2025	2030	2035
Tô-ky-ô (Nhật Bản)		37,0	36,6	36,0
Ô-xa-ca (Nhật Bản)		18,9	18,7	18,3
Niu Ôc (Hoa Kỳ)		19,2	19,9	20,8
Mát-xcơ-va (Liên bang Nga)		12,7	12,8	12,8
Lốt An-giơ-lét (Hoa Kỳ)		12,7	13,2	13,8
Pa-ri (Pháp)		11,3	11,7	12,1
Luân Đôn (Anh)		9,8	10,2	10,6
Xơ-un (Hàn Quốc)		10,0	10,2	10,3

Vùng ngoại ô New York

Tại nhiều quốc gia phát triển, người dân có xu hướng rời bỏ vùng trung tâm để về sống ở ngoại thành.

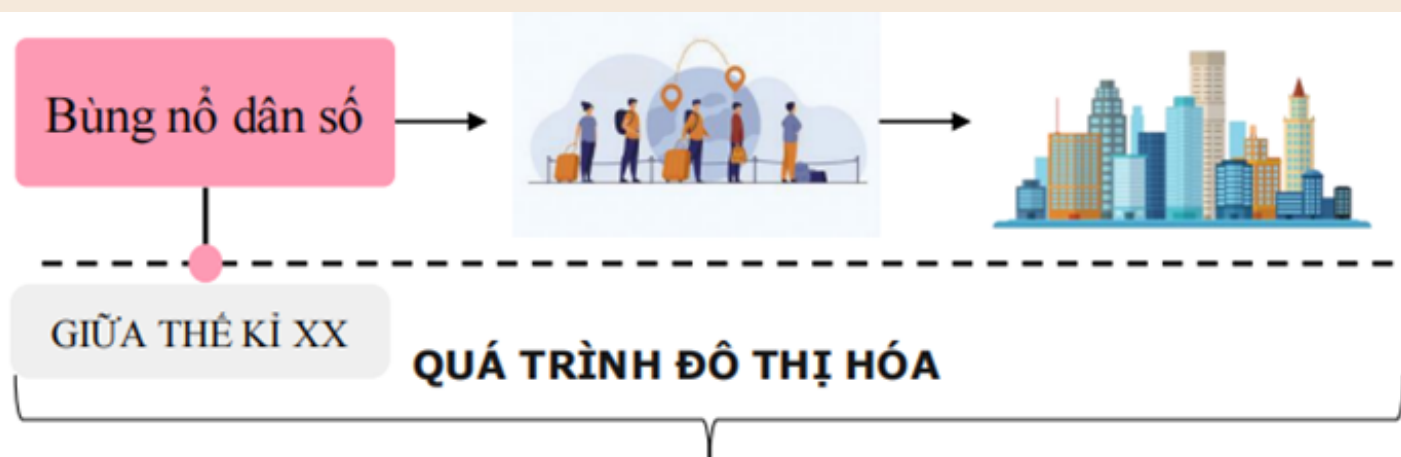
Các nước phát triển đang hạn chế sự phát triển siêu đô thị và ưu tiên phát triển các đô thị vừa và nhỏ, các đô thị vệ tinh. Các đô thị sẽ được đầu tư cải tạo và chuyển đổi theo hướng gần với thiên nhiên. Môi trường đô thị được cải thiện và chức năng của đô thị cũng thay đổi từ đô thị công nghiệp thành đô thị dịch vụ.

ĐÔ THỊ HÓA

Ở CÁC NƯỚC ĐANG PHÁT TRIỂN

1. ĐẶC ĐIỂM

Dựa vào những dữ liệu sau, em hãy phân tích và nhận xét đặc điểm đô thị hóa ở các nước đang phát triển?

GIA TĂNG DÂN SỐ THÀNH THỊ

1950

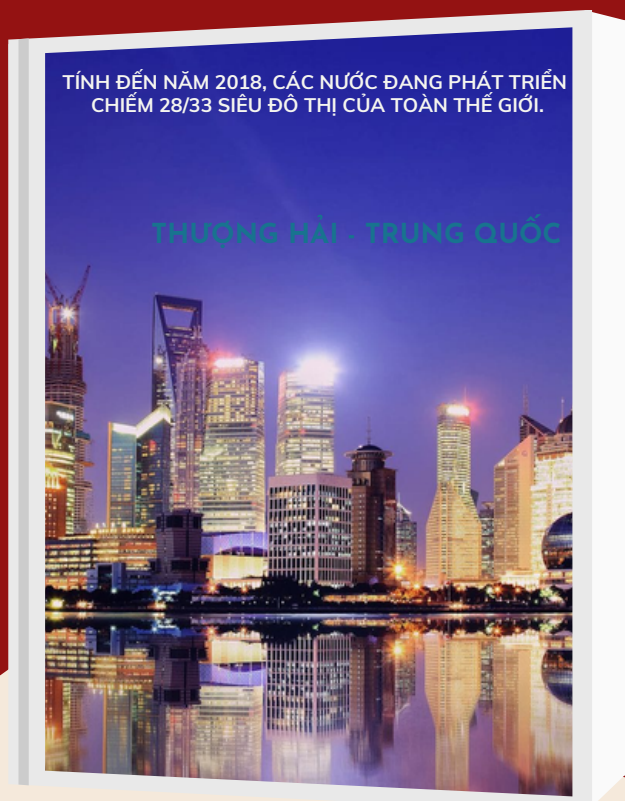
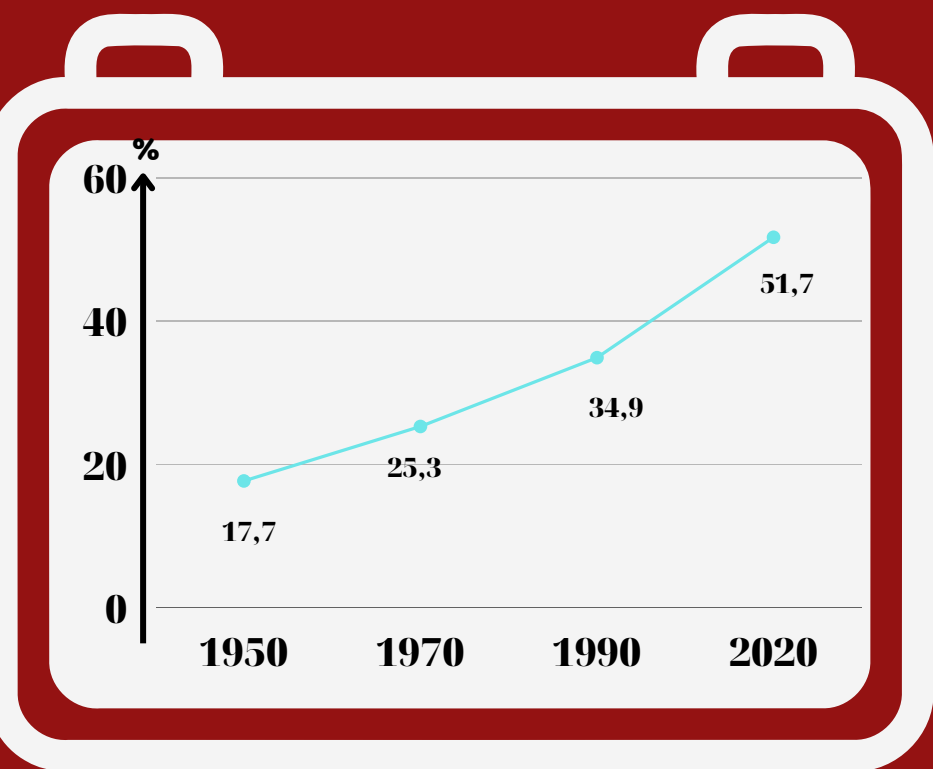
1990

1970

2020

2. XU HƯỚNG CÁC ĐÔ THỊ

Phát triển các đô thị vệ tinh

Số dân thành thị và số đô thị tiếp tục tăng nhưng tốc độ giảm

Phát triển các đô thị sinh thái

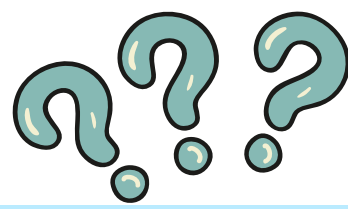

GÓC KHÁM PHÁ

Đô thị vệ tinh là đô thị được hình thành bên cạnh những đô thị trung tâm nhằm thực hiện hỗ trợ trên một số mặt. Những đô thị nhỏ này có khoảng cách nhất định (về không gian và cư trú) với đô thị trung tâm, được phân biệt là phần lãnh thổ khác.

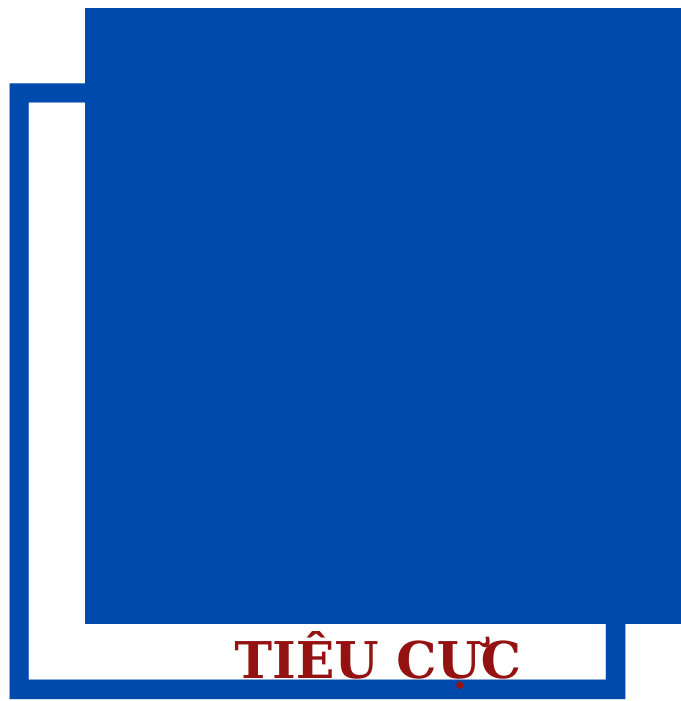
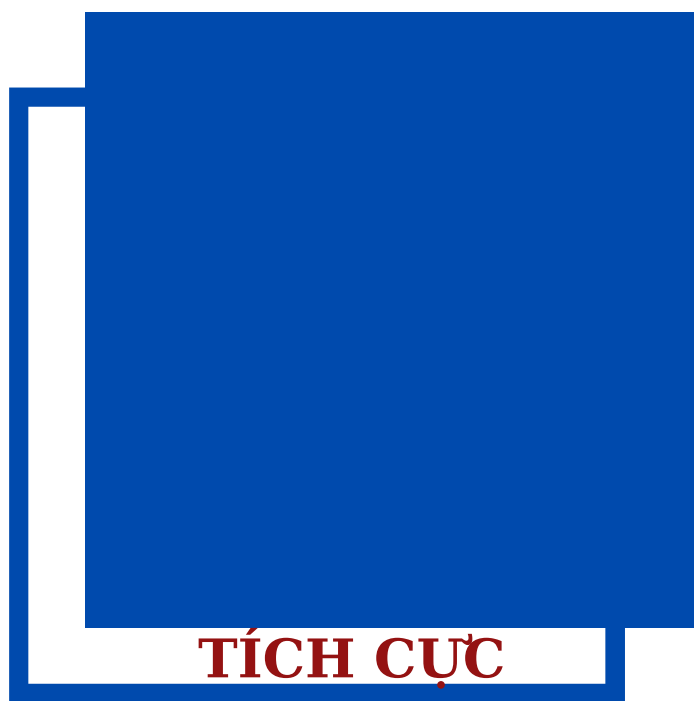
LIÊN HỆ TÁC ĐỘNG ĐÔ THỊ HÓA Ở VIỆT NAM

Sắp xếp các tác động của đô thị hoá vào bảng sao cho phù hợp?

1. Thúc đẩy tăng trưởng kinh tế
2. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế
3. Cơ sở hạ tầng phát triển chưa đồng bộ
4. Thị trường tiêu thụ rộng lớn
5. Gây sức ép đến việc làm nhà ở
6. Tạo ra nhiều việc làm cho người lao động

7. Gây sức ép lên vấn đề việc làm, nhà ở, y tế, giáo dục,...
8. Mở rộng không gian đô thị
9. Gây ô nhiễm môi trường
10. Phát sinh nhiều tệ nạn xã hội
11. Góp phần hoàn thiện cơ sở hạ tầng
12. Gia tăng khoảng cách giàu nghèo
13. Cải thiện đời sống nhân dân

TÍNH 2 MẶT CỦA ĐÔ THỊ HÓA VIỆT NAM

Với một đất nước đang phát triển như Việt Nam quá trình đô thị hoá diễn ra khá nhanh bên cạnh những tỉnh thành phố lớn như: Hà Nội, Đà Nẵng, TP. HCM thì đã có thêm rất nhiều các khu đô thị mới phát triển mạnh mẽ. Những đô thị này góp phần thúc đẩy kinh tế cả nước. Trong đó phải kể đến những đô thị như: Phú Quốc, Kiên Giang, Vũng Tàu, Bình Dương, Đồng Nai, Quảng Ninh,... Qua nghiên cứu cho thấy, tỷ lệ đô thị hóa cả nước đã tăng nhanh từ 30,5% năm 2010 lên khoảng 40% năm 2020. Điều này tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển kinh tế – xã hội, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế và cơ cấu lao động theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa.

Vấn đề đô thị hóa, phát triển đô thị và phát triển kinh tế đô thị ở nước ta hiện nay vẫn còn nhiều hạn chế. Đô thị hóa không đồng đều giữa các vùng, miền. Tỷ lệ đô thị hóa còn thấp so với mức trung bình của các nước trong khu vực ASEAN và bình quân của thế giới. Đồng thời, quá trình đô thị hóa tại Việt Nam diễn ra theo chiều rộng là chủ yếu. Điều này gây phân tán, lãng phí về đất đai, hạn chế tích tụ kinh tế,...

Nguồn: <https://giabaohome.vn/do-thi-hoa-la-gi-tinh-hinh-do-thi-hoa-o-viet-nam-nhu-the-nao/>

NHÓM TÁC GIẢ BIÊN SOẠN

Lê Thị Hà

Sinh ngày: 07/03/2001

"Nhà trường chỉ cho chúng ta chiếc chìa khóa tri thức, học trong cuộc sống là công việc cả đời." – Bill Gates

Vũ trụ có biết bao nhiêu điều kì thú chờ đợi ta ở phía trước.
(Eden Phillpotts)

Lương Thị Hảo

Sinh ngày: 30/01/2001

Chu Thị Hoài Linh

Sinh ngày: 24/11/2001

Phải luôn luôn học tập chừng nào còn một điều chưa biết. (Lxeneska.)

Giáo dục là vũ khí mạnh nhất mà người ta có thể sử dụng để thay đổi cả thế giới. – N. Mandela

Vi Thị Sen

Sinh ngày: 28/01/2001

Lê Thu Thùy

Sinh ngày: 03/04/2001

Learn from yesterday, live for today, hope for tomorrow. The important thing is not to stop questioning. (Albert Einstein)

Sinh viên K60 - Ngành Sư phạm Địa lí - Trường Sư phạm - Trường Đại học Vinh

Đội ngũ tác giả xin chân thành cảm ơn!